

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

CİLT : XXXVIII

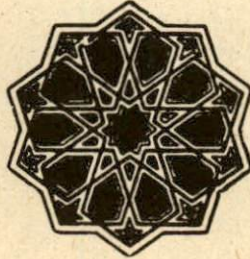

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

CİLT : XXXVIII

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN : 975 - 482 - 446 - 0

ISSN : 1301 - 0522

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Prof. Dr. Hüseyin ATAY <i>İslâm Medeniyetinin Doğuşu, Batışı ve Yeniden Doğması</i>	1
Prof. Dr. Beyza BİLGİN <i>Alman Protestan Kiliseler Günü (Anadolu'dan Bir Müslüman Kadın)</i>	37
Prof. Dr. Hayrani ALTINTAŞ <i>Kur'an ve Estetik</i>	53
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>La Conception Musulmane Du Repentir Et Les Conditions De Sa Validite</i>	91
Prof. Dr. Nesimi YAZICI <i>Osmanlı Son Dönemi Medreselerinde Fen Bilimlerinin Tedrisatı Konusunda Bazı Düşünceler</i>	109
Doç. Dr. Ethem CEBECİOĞLU <i>Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Tirmizî'nin Bazı Tasavvufî Kavramlara Getirdiği Metaforik Yaklaşımlar</i>	123
Doç. Dr. İrfan AYCAN <i>İslâm Toplumunda Eğlence Sektörünün Ortaya Çıkışı</i>	155
Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR <i>IX. Yüzyıl Endülüsi'nde Zındıklık Suçlamaları</i>	195
Prof. Dr. Hasan HANEFİ (Çev. Doç. Dr. Ahmet Nedim SERİNSU) <i>Esbâb-ı Nüzûlün Anlamı Nedir?</i>	225
Doç. Dr. Şevki SAKA <i>İrşad Yolu</i>	233
Doç. Dr. Şevki SAKA <i>Alimlerin Emirlere (İdarecilere) Nasihati</i>	249
Yrd. Doç. Dr. Sabri ERDEM <i>Hegel Üzerine</i>	269
Dr. Niyazi AKYÜZ <i>İslâm 'ın İlk Döneminde, Hz. Muhammed'in Tebliğinin Psiko-Sosyal Temelleri</i>	275
Dr. Niyazi AKYÜZ <i>Dinin Mesajının Sosyo-Kültürel Muhtevası ve İslâm</i>	295

Dr. Şaban Ali DÜZGÜN	
<i>Değişim ve Toplumsal Değişim Şartları</i>	309
Dr. Seyfettin ERŞAHİN	
<i>Meşihat-ı İslamiye'den "Diyaseti" ne: Ziya Gökalp'in Şeyhülislam- lık Tasarısı</i>	333
Dr. Recai DOĞAN	
<i>II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketlerinde Din Eğitim-Öğretimi</i>	361
Dr. Mustafa AŞKAR	
<i>Şeyh Bedreddin'in Varidât-ı ve Şeyh Muhyiddin Yavsi'nin Varidât Şerhi Üzerine Bir Değerlendirme</i>	447
Ar. Gör. Durmuş ARIK	
<i>Çuvaşların Din</i>	453
Ar. Gör. Mahfuz SÖYLEMEZ	
<i>İlk Harici Devlet: Rüstemi'ler (160-297/777-909)</i>	457

ALİMLERİN EMİRLERE (İDARECİLERE) NASİHATI

Doç. Dr. Şevki SAKA*

Dine karşı ve dinle çelişen hususlarda sultanların görüş ve arzularına uymak için onlar nezdinde küçülmek bir ilim adamına yakışmaz. Bu konuda isteyerek veya korkarak dalkavukluk yapanların zaman zaman ayakları kayar, dolayısıyla hem kendileri sapıtır, hem de kötü sonuçları ve çirkin işleriyle başkalarını saptırırlar. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in şöyle buyurduğu, Hasan-i Basri'den (Allah rahmet eylesin) rivayet edilmiştir:

“Bu millet, alimleri emirlerine meyletmedikçe; iyileri sapıklara uymadıkça; hayırlıları kötülerıyla mücadeleyi bırakmadıkça; Allah'ın himaye ve gözetiminde hayra devam eder. Aksi takdirde Allah onlardan himayesini çeker ve onların zalimlerini üzerlerine musallat eder. Zalimler de onlara çok kötü işkence yaparlar. Aynı zamanda Yüce Allah onları fakirlik, ihtiyaç ve kalplerine korku vermek suretiyle terbiye eder.”

Önceki alimler bunu bildiler ve ilmi amelle süslediler. Böylece onların emirler ve sultanlar nezdinde şerefli bir mevkileri oldu. Bu da onları en güzel hatıra ve en güzel eserlerle ebedileştirdi. Bu konuda kalplerini dolduran Allah inancı ile birlikte din gününün emirler ve sultanlar üzerindeki etkisini bilmiş olmaları onlara yardım etti. Şimdi sana onların eserlerinden hayatında ve mesleğinde faydalı olabilecek bir takım şeyler sunmak istiyorum:

Zühri, Süleyman İbni Abdi'l-Melik'in yanında konuşan bir adamın sözünden daha güzel bir söz duymadım, demiştir. O adam Abdu'l-Melik'e şöyle dedi: “Ey Mü'minlerin Emiri, senin dinin, mülkün, ahiretin ve dünyanın düzelmesine sebep olabilecek şu dört tavsiyeyi dinle: Gerçekleşmesini istemediğin bir şeyi sakın kimseye vadetme. Kolayca yükseliş seni aldatmasın, eğer inişi olursa güç olur. İyi bilki amellerin karşılığı vardır, bunların sonuçlarından sakın. Zaman inişli çıkışlıdır, dikkatli ol.”

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğr. Üyesi.

Rivayet edilir ki Haccac, Irak alimlerinden bazılarını topladı. Bunlar arasında Hasan-ı Basrî ve Şa'bî gibi büyük alimler de vardı. Haccac onlarla konuşmaya başladı ve Ali İbni Ebî Talip (r.a.) hakkında ileri geri bir takım söz söyledi. Orada bulunanlar ona yaranmak ve kötülüğünden emin olmak için durumu idare ettiler. Ancak bu durum karşısında Hasan-ı Basrî son derece öfkeleni ve öfkesini tutabilmek için de baş parmağını ısırıldı. Sonra Haccac ona döndü ve "Ey Eba Saîd, ne oluyor ki seni susmuş olarak görüyorum?" Hasan-i Basrî de: "Ne söyleyebilirim?" deyince, Haccac: "Bana Ebû Turap (Hz. Ali) hakkındaki görüşünü söyle" dedi. O da "Şanı Yüce olan Allah'ın şöyle söylediğini duydum." diyerek aşağıdaki ayeti okudu:

"Biz, Peygamber'e uyanı, gerisin geriye dönenenden ayıralım diye, eskiden yöneldiğin Ka'be'yi kible yaptık. Bu, Allah'ın yol gösterdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah sizin imanınızı zayi edecek değildir. Şüphesiz Allah, insanlara şefkatli ve merhametlidir." (Bakara, 2/143).

Hasan-ı Basrî ifadelerine devam ederek: "Ali, Allah'ın hidâyet ettiği iman ehlinde biridir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in dâmâdı ve insanlar arasında en çok sevdiği kimsedir. Allah tarafından övülen parlak bir geçmişe sahiptir. Ne sen, ne de başka bir kimse Ali'nin o parlak geçmişine mani olamazsınız ve onların arasına giremezsiniz. Yine söylüyorum ki, eğer Ali'nin bir kusuru varsa, Allah ona kâfidir. Allah'a yemin ederim ki, onun hakkında bundan daha adil bir söz bilmiyorum." dedi. Bunun üzerine Haccac'ın yüzü karardı, değişti ve kızgın bir halde koltuğundan kalkarak evine gitti, orada bulunan toplum da dağıldı.

Sonra Amir eş-Şa'bî, Hasan-i Basrî'ye: "Emiri kızdırdın ve öfkelenirdin" deyince, Hasan-ı Basrî: "Uzaklaş benden ey Amir, Allah'tan kork. Eğer sana bir şey sorulursa doğruyu söyle, yahut sus ki kurtulasın." dedi. Şa'bî, "Ey Eba Sa'îd, ben ne söylediğimi biliyorum." demesi üzerine de Hasan, "İşte bu senin aleyhinde en büyük delil ve en büyük sorumluluktur." dedi.

Daha sonra Haccac, Hasan-ı Basrî'yi çağırdı, gelince ona: "Sen mi, Allah onları yok etsin, onlar Allah'ın kullarını dirhem ve dinar için öldürdüler diyorsun?" O da evet dedi.

Haccac: "Seni buna sevkeden şey nedir?" deyince, Hasan-ı Basrî Yüce Allah; "**Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, gizlemeyeceksiniz**" (Al-i İmran, 3/187) diye alimlerden söz almıştır, dedi. Haccac: "Ey Hasan, dilini tut. Hoşuma gitmeyen bir sözün senden bana ulaşmasından sakın. Yoksa başını vücudundan ayırırım."

İşte iman kuvveti, Allah'a bağlılık, cesaret, hakka yardım ve iyiliği emredip kötülükten vazgeçirmeğe çalışmak böyle olur.

İbni Semmâk bir gün Mü'minlerin Emîri Harun Reşîd'e geldi ve onu içmek için suyu ağzına götürdüğü bir durumda buldu. Ona, "Ey Mü'minlerin Emîri, Allah aşkına suyu içmeden azıcık bekleyiniz." dedi. Harun Reşîd suyu aşağı koyunca ona, Sana Allah'a and verdiriyorum, eğer şu suyu içmene engel olunsa onu kaçta satın alırdın?" Harun: "Mülkümün yarısını" deyince İbni Semmâk: "Suyu iç afiyet olsun" dedi. Bunun üzerine o da suyu içti. İbni Semmâk tekrar: Sana Allah'a and verdiriyorum ey Mü'minlerin Emiri, eğer içtiklerinin karnından dışarı çıkmasına mani olunsa, bunların dışarı çıkması için ne verirdin? Harun Reşîd: "Mülkümün hepsini" diye cevap verdi.

İbni Semmâk: "Ey Mü'minlerin Emiri, mademki bir yudum su senin mülkünden daha hayırlıdır, öyleyse onun için yarışa girmeğe değer mi? Bunun üzerine Harun ağlamaya başladı, hatta göz yaşları sakalını ıslattı. Bu durum karşısında Halife'nin önünde ayakta duran Fadl İbni Rebî, şöyle söyledi: "Yavaş ol ey İbni Semmâk, Mü'minlerin emiri, memleketindeki adaleti ve Allah'ın hakkını yerine getirmesi sebebiyle, Allah nezdinde akibetinin iyi olmasını isteyenlerin en hayırlısıdır.

İbni Semmâk: "Ey Mü'minlerin Emiri, Allah'a yemin ederim ki bu, yarın kabrinde seninle beraber olmayacak, sen kendine bak, durumunu herkesten daha iyi bilir ve daha iyi anlarsın.

Sana gelince, ey Fadl, Mü'minlerin Emirinin sana yakınlığı ve iyiliği sebebiyle, senin üzerindeki hakkı, kıyamet gününde onun iyiliklerinden olman içindir, yoksa kötülüklerinden değil.

İşte Allah'ın senin üzerindeki hakkını yerine getirmen hususunda en iyi yol budur, vesselam.

Hişam İbni Abdi'l-Melik, Halife olduğu günlerde Hac vazifesini yapmaya geldi ve Sahabe'den bir kimseyi bana getirin, dedi. Sahabeden kimsenin kalmadığı söylenince, Tabînden getirin dedi. Bunun üzerine Tâvûs el-Yemanî getirildi. Tâvûs içeri girince Hişam'ın halısının kenarında ayakkabılarını çıkardı ve ona Mü'minlerin emîri diye selam vermeyip, yalnız "es-Selamu Aleyke" dedi. Onu künyesiyle anmadı ve tam karşısında oturarak ona, nasılsın ey Hişam diye hitap etti. Hişam buna çok kızdı ve ona, seni böyle davranmaya sevkeden şey nedir, ey Tâvûs diye sordu?

Tâvûs, ne yaptım deyince, Hişam iyice kızdı ve ayakkabılarını halının kenarında çıkardı ve bana Mü'minlerin Emîri diye hitap etmedin. Ayrıca beni künyemle anmadın ve tam karşıma geçip oturdun, dedi.

Tâvûs, ayakkabılarımı halının kenarında çıkarmama gelince: Ben günde beş defa Yüce Allah'ın huzurunda ayakkabılarımı çıkarıyorum, bunun için bana o hiç kızmıyor. Niçin bana Mü'minlerin Emîri diye selam vermedin sözüne ise, senin emirliğine bütün insanlar razı değiller.

Bunun için ben, yalan söylemek istemedim. Beni niçin künyem ile anmadın sözünüze de, Yüce Allah dostlarını “Ya Davud, Ya Yahya, Ya İsa” diye isimlendirirken, düşmanlarını da “Ebu Leheb’in iki eli kurusun, zaten kurudu ya” şeklindeki künyesiyle anmıştır. Benim karşıma oturdunuz, sözünüz konusunda da Mü’minlerin Emîri Ali b. Ebi Talip (k.v.)’nin şöyle dediğini duydum: “Cehennemlik bir kimseyi görmek istersen eğer, kavmi onun etrafında ayakta dururken, kendisi oturmakta olan adama bakınız.”

Bunun üzerine Hişam, bana va’z ediniz dedi. Tâvûs da “Mü’minlerin Emîri Ali b. Ebi Talip’den şöyle duydum: “Cehennem’de tepeler gibi yılanlar ve katırlar gibi akrepler vardır. Bunlar maiyetindekilere adaletli davranmayan emirleri ısırırlar.” dedi, sonra kalktı ve oradan ayrıldı.

a) Emir’in Musahaması ve Kadının Sebâtı:

Muaviye Hacca gitti ve Hucun denilen yerde yaşamakta olan Kinane kabilesinden bir kadını sordu. O kadına Darimiyyetu’l-Hucuniyye denirdi. Esmere ve şişman bir kadındı. Onun hayatta olduğu öğrenildi ve haber gönderip onu getirtti.

Muaviye – Ey Ham’ın kızı, seni buraya getiren şey nedir?

Kadın – Eğer beni ayıplamak istiyorsan ben Ham’ın kızı değilim. Ben, Kinâne’den bir kadıyım.

Muaviye – Doğru söyledin. Seni buraya niçin çağırdığımı biliyor musun?

Kadın – Gaybı ancak Allah bilir, dedi.

Muaviye – Seni buraya Ali’yi niçin sevdiğini, bana niçin kızdığını; Ali’yi dost ve beni niçin düşman tanıdığını sormak için çağırdım.

Kadın – Cevap hususunda beni bağışlar mısın?

Muaviye – Hayır, dedi.

Kadın – Mademki ısrar ediyorsun; Ali’yi, emri altında olanlara adaletli davrandığı ve taksimatı eşit olarak yaptığı için seviyorum. Sana gelince, hilafete senden daha layık olana karşı savaştığın ve hakkın olmayan bir şeyi istediğin için kızıyorum. Aynı zamanda ben Ali’yi Hz. Peygamber (s.a.s.)’in yakını olması, fakirleri sevmesi ve müslümanlara değer vermesi, artı Resulullah’ın dostluğunu kazanmış olması nedeniyle seviyorum. Sana olan düşmanlığım ise, kan akıtman, zulmetmen ve arzuna göre hüküm vermenden dolayıdır, dedi.

Muaviye – İşte bunun için karnın şişti, göğüslerin ve kalçaların büyüdü.

Kadın – Annen Hind için de böyle denilirdi.

Muaviye – Ey kadın kendine gel. Ben bununla hayırdan başka birşey kasetmedim. Kadının karnının büyük olması, anne karnında çocuğun tam teşekkül etmesine; göğüslerinin iri olması, emzirdiği zaman çocuğunu doyurmasına ve kalçalarının büyük olması da oturmasının rahat olmasına işaret etmektedir. Bunun üzerine her ikisi de sustu. Sonra,

Muaviye – Ey kadın, Ali'yi gördün mü?

Kadın – Evet, vallahi gördüm.

Muaviye – Onu nasıl gördün?

Kadın – Vallahi mülkün seni aldattığı gibi onu aldatmadığını ve nimetin seni meşgul ettiği gibi onu meşgul etmediğini gördüm.

Muaviye – Onun sözünü dinledin mi?

Kadın – Evet, vallahi onun sözü zeytin yağının kablardaki pası açtığı gibi, gönüllerdeki körlüğü açıyordu.

Muaviye – Doğru söyledin, bir ihtiyacın var mı?

Kadın – onu yerine getirir misin?

Muaviye – Evet.

Kadın – Senden yüz tane kırmızı deve istiyorum, onların içinde erkek deve ve çobanı da olsun.

Muaviye – Onları ne yapacaksın?

Kadın – Bunların sütleriyle küçükleri beslerim; büyüklerin bana saygılı davranmalarını sağlarım; onlarla iyilik yapar sevap kazanırım ve onlarla kabilelerin arasını düzeltirim.

Muaviye – Onları sana verirsem, senin nezdinde Ali'nin yerini alır mıyım?

Kadın – Subhanallah, ondan aşağı mı olur? Bundan sonra Muaviye şu şiiri okumaya başladı:

Musamaha ve iyilikle size va'detmezsem

Benden sonra lutuf kimden beklenir?

Onları, al, afiyet olsun ve benim bu güzel davranışımı söyle.

İşte bu, düşmanlık savaşında seni barışla mükâfatlandırmaktır. Bundan sonra,

Muaviye – Vallahi Ali hayatta olsaydı sana bunlardan bir şey vermezdi.

Kadın – Evet, vallahi müslümanlara ait Beytü'l-Maldan bir deve tüyü bile vermezdi.

Muaviye – Ona istediğini verin ve onu iyilikle yerine gönderin.

Kutubî, Mekke-i Mükerreme tarihinde şunları nakletmektedir: Mansur Hacca gittiği zaman, gece yarısından sonra Daru'n-Nedve kapısından tavafa çıkıyordu. Daru'n-Nedve, İmam-ı Hanefî'nin namaz yeri olarak hazırlanmış bölümünün arkasında idi. Halifeler ve Krallar oraya iniyordu. Mansur da gece yarısından sonra tavaf ediyor ve namaz kılıyordu. Böylece onu hiç kimse bilmiyordu. Tanyeri ağarınca Daru'n-Nedve'ye dönerdi. O zaman müezzinler gelir, ona selam verir, sabah namazı için ezan okur ve ikamet getirirlerdi. Mansur da çıkar, insanlara namaz kıldırırdı.

Bir gece yine seher vaktinde çıktı ve tavafa başladı. O sırada Mültezem'in yanında bir kimsenin şöyle dediğini duydu: "Allah'ım yeryüzünde fesadın ve kötülüğün ortaya çıkmasından; zulüm ve hırsın hak ile hak sahibinin arasına girmesinden sana şikâyet ediyorum. "Mansur yürüyüşünü hızlandırdı, hatta o adamın sözlerinden nasibini aldı. Sonra tavaftan çıktı, mescidin bir tarafına çekildi ve o adamı çağırmak için birini gönderdi. Adam iki rekât namaz kıldı, Hacer-i Esved'i öptü, sonra Mansur'un elçisiyle birlikte gelerek Mansur'a selam verdi.

Mansur – Senden işittiklerim nedir? Yeryüzünde fesadın ve kötülüğün ortaya çıkması, hak ile hak sahibi arasına zulmün girmesi şeklinde bir şey söylüyorsun. Vallahi beni meşgul eden, endişelendiren ve hasta eden şeylerle kulaklarını doldurdun, dedi.

Adam – Ey, Mü'minlerin Emiri, eğer bana bir şey yapmayacağına dair teminat verir ve tam bir dikkatle beni dinlersen işin aslını sana haber veririm. Yoksa Allah'ın kudretine sığınırım bana bir şey yapamazsın ve ben başkasıyla meşgul olmayı bırakır, kendi nefsimle meşgul olurum.

Mansur – Sen güven içindesin, ben seni cankulağıyla dinliyorum ve buna bütün kalbim şahittir.

- Adam – Kendisini hırs saran ve o hırsı kendisiyle hak arasında engel olan adamla, yeryüzünde fesat ve kötülüğün düzelmesine mani olan adam ancak sensin.
- Mansur – Ey insan, nasıl beni hırs bürüyebilir ki altın gümüş benim elimde, tatlı ve ekşi ne varsa hepsi benim avucumda değil mi? Benimle, bunlardan istediğim şey arasında kim engel olabilir?
- Adam – Seni saran hırs, başka kimde var? Ey Mü'minlerin Emîri, Yüce Allah Mü'minlerin işlerini, canlarını ve mallarını sana emanet etti. Sen onların işleriyle ilgilenmedin. Onların mallarını toplamaya önem verdin. Sen, onlarla senin arana taş ve topraktan perdeler, odun ve demirden kapılar ve silahlı muhafızlar koydun. Sapıkları kendine vezir, zalimleri yardımcı yaptın. Hakkı unuttuğun zaman sana hatırlatmıyorlar. Bir iyilikte bulunduğun zaman sana yardımcı olmuyorlar. İnsanlara yapmış oldukları zulme rağmen sen onları mal, silah ve insanlarla güçlendirdin. Onlardan başka kimsenin senin yanına sokulmamasını emrettin ve zulüm görenin sana ulaştırılmasını yasakladın. Fakir, aç ve muhtaç durumda olanlardan saklandın. Bu malda onların hepsinin hakkı vardır. Kendin için seçtiğin, tebaan üzerine tercih ettiğin ve seninle beraber olmalarını istediğin, hatta kendi kendilerine: “Bu Allah’a ihanet etti, biz ona niçin ihanet etmeyelim” diyen bu insanlar hala seninle beraber olmaya devam etmekte.

Onlar, insanların durumlarına ait hiçbir şeyi sana ulaştırmayıp, ancak kendi istediklerini sana ulaştırmak üzere ittifak etmişlerdir. Kendi emirlerine muhalif olan valileri, onlar senden uzaklaştırdılar. Seninle onlar arasındaki bu durum, insanlar arasında yayılınca da insanlar onlara saygı duymaya ve onlardan korkmaya, hatta onlara ikramda bulunmaya ve onlara hediyeler götürmeye başladılar. İlkönce onlara malla, hediye ve rüşvetle yakınlık gösterenler de senin valilerindir. Bu mal, hediye ve rüşvetle de senin tebaana zulmetmeğe kendilerinde güç ve kuvvet buldular. Dahası senin tebaandan kuvvet ve servet sahibi olanlar da kendilerinden daha aşağı olanlara zulmetmek için, onlara tabi oldular.

Böylece Allah'ın memleketleri zulüm ve cehaletle doldu. Onların azgınlıkları ve hırsları arttı; kötülük ve bozgunculukları çoğaldı. Bunlar senin yetkine ortak oldular, sen hâlâ bunlardan habersizsin. Eğer haksızlığa uğrayan bir kimse sana gelirse, seninle o kimse arasına engel konuluyor. Eğer durumunu sana ulaştırmak için senin önünde bağırsa, başkalarına ibret olsun diye o, şiddetle dövülüyor. Bunu sen gözünle gördüğün halde kalbinle ona merhamet etmiyorsun. Eğer sen, o adam hakkında onlara bir şey sorsan, onlar: “Nezaket dışı davrandı, biz de onun terbiyesini verdik; yahut senin makamına hakaret etti, biz de bunun için onu dövdük.” derler.

Bu zulüm ve haksızlığın olduğu yerde İslam kalır mı? Ben Çin'e gitim ve döndüm. Onların krallarının başına bir felaket gelmiş. Kral işitme duygusunu kaybetmiş ve başlamış ağlamaya. Vezirler ona, niçin ağlıyorsun, yazık değil mi? Kral, ben işitme duygumu kaybettiğime ağlamıyorum, haksızlığa uğrayanların durumuna ağlıyorum. Çünkü haksızlığa uğramış olanlar, bu haksızlığın giderilmesi için, gelip kapımın önünde bağırlarsa, ben onların sesini işitemem. Fakat bereket versin, benim yalnız işitme duygum kayboldu, görme duygum değil. Bunun için insanlara söyleyin, yalnız haksızlığa uğramış olanlar kırmızı elbise giysin, başkaları değil. Ben de onları görerek tanıyayım ve yardım edeyim. Böylece haksızlığa uğrayanları görmek için hergün çıkıyorum, onları çağırıp mağduriyetlerini gideriyorum.

Bak ey zavallı. Bu Allah'a ortak koşan bir kimsedir. Onun müşriklerle acıması, senin müslümanlara acımandan daha fazladır. Oysaki sen, Allah'a inanmış ve Hz. Peygamber (s.a.s.)'in amcasının oğlusun. Mallar ancak şu üç şeyden birisi için toplanır:

a) Eğer o malı evladım için topluyorum dersen, Allah sana o bebekte ibretler gösterdi. Bebek annesinin karnından çıplak olarak doğmakta ve yeryüzünde onun hiçbir malı da bulunmamaktadır. Halbuki mal, bütünüyle çocuğa hizmet etmektedir. Hassas bir el onu sarmakta ve her şeyden onu korumaktadır. Yüce Allah bunlarla o çocuğu takdir ettiği mala kavuşturuncaya kadar ona lutfetmeğe devam etmektedir. Çocuk, Allah'ın lutfettiği o mala sahip olur ve başkasının kullandığı gibi, onu kullanırken o malı veren sen değildin. Daha doğrusu Yüce Allah dilediğine onu vermektedir. Zira Allah'ın verdiğiğine hiç kimse mani olamaz ve mani olduğuna da hiç kimse bir şey veremez.

b) Eğer ben malı saltanatımı kuvvetlendirmek için topluyorum dersen, Yüce Allah sana, senden öncekilerde pek çok ibret gösterdi. Ne gümüş ve altın olarak biriktirdikleri, ne de cephane ve silah olarak hazırladıkları onlara fayda verdi. Yüce Allah, size dilediğini verdiği zaman, sen kardeşinle birlikte sayıca az ve malca zayıf bir durumda idin. Bu durumda olmanız sana bir zarar vermedi.

c) Eğer ben malı bulunduğum durumdan daha yüksek bir gaye için topluyorum dersen, Allah'a yemin ederim ki, bulunduğun makamdan daha yüksek bir makama ancak, salih amelle ulaşılır. Şunu da bil ki, senin tebaandan sana isyan eden bir kimseyi, öldürmekten daha büyük bir ceza ile cezalandıramazsın. Halbuki Cenab-ı Hak, acı bir azapla ebedi olarak cezalandırmaktadır:

“Allah gözlerin hain bakışlarını ve göğüslerin gizlediği düşünceleri bilir.” (Mü'min, 40/19).

Yarın, dünya malı elinden gitmiş ve seni hesap yerine çağırdığı zaman, Allah'ın huzurunda durumun nasıl olacak? Bulduğun makam sana bir fayda verir mi? Bunun üzerine Mansur, yüksek sesle ağlamaya başladı.

Mansur – Ne yapabilirim? Yetki verdiğim insanları hep hain olarak gördüm.

Adam – Ey Mü'minlerin Emiri, yol gösteren faziletli insanlar vardır.

Mansur – Onlar kimdir?

Adam – Onlar, ilmi ile amel eden alimlerdir.

Mansur – Onlar benden kaçtılar.

Adam – Evet, onlar senin gidişatına alet olmamak için

senden korkup kaçtılar. Eğer sen kapıları açar, engelleri kaldırır, haksızlığa uğrayana yardım eder, zalime mani olur, adâletle hükmeder ve fazileti yaygınlaştırırsan, senden korkup kaçanların tekrar döneceklerine ben kefilim, dedi.

Müezzinler geldi, ona selam verdiler; sabah ezanını okudu ve ikamet getirdiler. Mansur da kalktı insanlara namazı kıldırdı ve adam birden önlerinden kaybolup gitti.

Rivayet edilir ki Abbasi Halifesi Mansur, çok heybetli bir kimse idi ve bütün insanlar kendisinden korkardı. Birgün Evzâî onun yanına geldi. Mansur ona "Bana va'zet" dedi.

Evzâî, Ey Mü'minlerin Emiri, şunu bil ki Allah, hakkın ta kendisidir. Hakkı istemeyen Allah'ı da istemez. Ey Mü'minlerin Emiri, mülk kimseye baki değildir. Mülk yalnız Allah'ındır. Eğer mülk bir kimseye baki kalsaydı sana ulaşmazdı. Ey Mü'minlerin Emiri, Hz. Peygamber (s.a.s.), bilmeden incitmiş olduğu bir ârabînin kendisinden kisas almasını istedi. Ârâbî, anam babam sana feda olsun, ben hakkımı helal ettim, bunu ebediyyen yapamam, dedi. Ey Mü'minlerin Emiri, Allah nezdinde iyiliğin en hayırlısı, takvadır. Allah'a itaat etmekle şeref duyan bir kimseyi, Allah yükseltir ve Allah'a isyan etmekle şeref duyan bir kimseyi de Allah rezil eder.

Evzâî'nin va'zı bitince, Mansur ona bir şey verilmesini istedi. Evzâî, bunu kabul edemeyeceğini ve bundan affını dileyerek şöyle söyledi: "Ey Efendim, ben dünya malı karşılığı olarak nasihatımı satmam. Aksi takdirde sevabından mahrum kalır ve faydasından az istifade etmiş olurum. Mü'minlerin Emiri, bizim aramızda adâletle hükmettiği müddetçe hem Allah'tan hem de Halife'den hayır görürüz.

İşte alimler böyle olur. Allah yolunda hiçbir kınayanın kınamasından korkmazlar. Onlar dünyayı ahiretin bir tarlası olarak görmüş ve onu ahiret

Harun gelince Behlül yüksek sesle: Ey Mü'minlerin Emiri, diye bağırdı. Harun perdeyi eliyle açarak, buyur ey Behlül, dedi.

Behlül – Ey Müminlerin Emiri, bana Eymen b. Nail Kudâme b. Abdillâh el-Amirî'den şunu nakletmiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.)i deve üzerinde giderken gördüm. Altında eski bir eğer vardı. Kimseyi dövmesi ve yanından uzaklaştırması yoktu.

Ey Mü'minlerin Emiri, senin bu seferinde mütevazî olman, büyülenmeden daha hayırlıdır. Bunun üzerine Harun o kadar ağladı ki göz yaşları yere indi. Sonra devam et ey Behlül, Allah sana merhamet etsin, dedi.

Behlül – Bütün yeryüzüne sahip olduğunu düşün.
Bütün kullar da senin emrinde olsa ne olurdu?
Yarın varacağın yer kabir değil midir?
Bu toprağı üzerine sermeyecekler mi?

Harun, tekrar ağladı, sonra güzel söyledin ey Behlül, başka var mı? dedi.

Behlül – Evet Ey Mü'minlerin Emiri, Allah bir adama mal ve güzellik verir, o da bu malı Allah yolunda sarfeder ve iffetini de korursa, Allah onu katında iyiler defterine yazar.

Harun – Güzel söyledin Ey Behlül, dedi. Sonra ona mükâfat verilmesini emretti. Behlül, reddederek bunu kimden aldysan ona ver, benim buna ihtiyacım yoktur.

Harun – Ey Behlül, eğer senin borcun varsa onu ödeyelim.

Behlül – Ey Mü'minlerin Emiri, borçla borç ödenmez. Sen hak sahibine hakkını ver. Ey Mü'minlerin Emiri, sen kendine olan borcunu öde.

Harun – Ey Behlül, sana yetecek miktarda bir şey verelim.

Behlül – Başını yukarı kaldırarak, Ey Mü'minlerin Emiri, sen ve ben Allah'ın kullarındanız. O'nun seni hatırlayıp beni unutması, mümkün değildir. Bunun üzerine Harun perdesini indirerek yoluna devam etti.

Bu açıklamadan maksat, Harun'un alimlerin va'zını dinlemesi ve hakkı kabul etmesi, kalbinin temiz ve hikmetinin yüksek oluşunu göstermektir. Kalb, işte böyledir.. Ondandır ancak güzel ahlak örnekleri çıkar. Canlı kalplerin ve temiz ruhların durumu budur.

Süfyanu's-Sevri şunları anlatmaktadır: Mehdi Hac yapmak istediği zaman, mutlaka Süfyan bana lazımdır, dedi. Benim için evin etrafına bir gözetleyici koydular ve gece beni aldılar. Mehdi'nin önüne varınca

“Niçin bize gelmiyorsun ki işlerimizde seninle istişare edelim. Neyi emredersen onu yapalım, neyi yasaklarsan ondan vazgeçelim.” dedi. Ben ona, bu yolculuğunda ne kadar mal sarfettin? dedim.

Mehdi – Benim vekillerim ve görevli memurlarım vardır, dedi. Ben, yarın Cenab-ı Hakkın önünde durduğum ve bundan sorulduğum zaman, özrüm ne olacak? Ömer İbn Hattap (r.a.) Hacca gittiği zaman hizmetcisine “Bu yolculuğunuz için ne kadar mal sarfettin?” diye sorduğunda hizmetçi: “Ey Mü’minlerin Emiri, on sekiz dinar” dedi. O zaman Hz. Ömer: “Yazık sana, müslümanların hazinesini tükettin.” dedi.

İbni Semmâk Harun Reşid’e vardığında Harun ona: “Bana va’zet” dedi.

İbni Semmâk – Ey Mü’minlerin Emiri, Allah bu halifelik makamını kulları içinde senden başkasına vermeğe razı olmadı. Sen de nefsin için ancak Allah’ın razı olacağı şeylere rıza göster. Sen, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in amcasının oğlusun. Sen bu halifeliğe herkesten daha layıksın. Ey Mü’minlerin Emiri, bir kimse belirli bir zamanda kölesini hürriyete kavuşturmak istediği zaman, önce kendi nefsinin kurtarmaya çalışması daha uygundur.

Ey Mü’minlerin Emiri, bir kimse dünyaya dalmak suretiyle dünya ona zevklerini tattırırsa, ahiret de onu kendinden uzaklaştırarak acılarını tattırır.

Ey Mü’minlerin Emiri, Allah aşkına, genişliği göklerle yer arası olan Cennet’e çağrıldığın halde, orada nasibi olmayan biri olarak oraya gelmekten sakın.

Ey Mü’minlerin Emiri, sen yalnız ölür ve yalnız hesaba çekilirsin. Sen pişman ve perişan bir halde oraya gelirsin. Seni hiçbir şey geri bırakmaz. Ancak hayret ve gurur geri bırakır. Sen ve biz bir yolculuk esnasında yolcu komşusuyuz.

Süleyman b. Abdü’l-Melik Hacca gitti ve ziyaret için Medine’ye geldi. Ebu Hazim’i A’rac’a haber gönderdi. Yanında İbni Şihab da vardı. Ebu Hazim gelince ona: “Konuş ey Eba Hazim” dedi.

Ebu Hazim – Ne hakkında konuşayım Ey Mü’minlerin Emiri.

Süleyman b. Abdü’l-Melik – Bu işten nasıl çıkılır?

Ebu Hazim – Kolaydır, eğer yapmak istersen.

Süleyman b. Abdü'l-Melik – Nasıl kolay?

Ebu Hazim – Her şeyi ancak hak ölçülerine göre alır ve ancak ehline verirsin.

Süleyman – Kimin gücü buna yeter?

Ebu Hazim – Sana yüklediği şeyi Allah kime yüklerse.

Süleyman – Bana nasihat et, ey Ebu Hazim.

Ebu Hazim – Ey Mü'minlerin Emiri, bu halifelik sana ancak, senden öncekilerin ölümü ile ulaştı. O sana nasıl geldiyse, senden de öyle çıkar. Sonra şöyle devam etti: Ey Mü'minlerin Emiri, Rabbini büyüklüğünden dolayı tenzih et. Yasaklamış olduğu şeyleri yapmaktan ve emretmiş olduğu şeyleri terketmekten sakın.

Süleyman – Ey Ebu Hazim, bana yol göster.

Ebu Hazim – Ey Mü'minlerin Emiri, sen bir çarşısın, iyilik ve kötülük olarak sende geçerli olan ne varsa o sana yüklenir. Öyleyse sen kendine bak, onlardan hangisini diliyorsun.

Süleyman – Sana ne oluyor ki bize gelmiyorsun?

Ebu Hazim – Size gelmekle ne yapayım. Eğer beni kendine yaklaştırırsan fitneye sokarsın; uzaklaştırırsan, üzmüş olursun. Senin için korktuğum şey, benim yanımda yoktur. Senin için istediğim şey ise, senin yanında yoktur.

Süleyman – İhtiyaçlarımı bize bildir.

Ebu Hazim – İhtiyaçlarımı senden daha kuvvetli birine arzettim. Onlardan bana ne kadar verirse, onları kabul ederim; vermezse ona da razı olurum. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik” (Zuhruf, 43/32):“Allah'ın taksim edip çok verdiğini kim azaltmaya ve az verdiğini kim çoğaltmaya yetkilidir?” Bunun üzerine Süleyman çok ağladı. Onun yakınlarından biri Ebu Hazim'e, Mü'minlerin Emirini üzdün, dedi.

Ebu Hazim – Sen sus, Yüce Allah, alimlerden ilmi insanlara açıklayacaklarına ve gizlemeyeceklerine dair söz aldı, dedi. Sonra oradan ayrıldı. Evine gidince Süleyman ona mal gönderdi, o bu malı kabul etmedi ve getirene de “Mü'minlerin Emirine söyle, vallahi senin için razı olmadığım bir şeye, kendim için nasıl razı olurum? dedi.

Amr İbn Ubeyd Mansur'un yanına geldi ve Ve'l-Fecri ve leyalin aşrın "Andolsun tan yerinin ağarmasına, on geceye" sûresini, inne Rabbeke lebi'l-Mirsad" "Elbette Rabbin gözetleme yerindedir" kısmına kadar okudu. O azgın kâfirlere benzer iş yapanlar için, Ey Mü'minlerin Emiri, Allah'tan kork. Senin kapında tutuşmuş ateşler vardır. Allah'ın kitabına ve Resulünün Sünnetine göre hareket edilmezse, onların rızıklarından sen sorumlusun. Fakat senin kazandığından onlar sorumlu değildir. Onların dünyası, ancak senin ahiretinin bozulmasıyla düzelir. Bunun üzerine Selman b. Mücalid ona: "Sus Mü'minlerin Emirini üzdün" dedi.

- Amr – Yazık sana ey İbni Mücalid, nasihatini Mü'minlerin Emirinden alıkoyman sana yetmedi mi? Bir de Emirle ona nasihat eden kimse arasına girmek istiyorsun. Ey Mü'minlerin Emiri, Allah'tan sakın, bunlar seni şehvetlerine basamak ettiler. Sanki sen boynuzları tutmaktasın, başkaları da sağlamaktadır. Bunların Allah nezdinde sana hiç faydaları yoktur.

Rivayet edilir ki, Hasan b. Muhammed b. Hüseyin (r.a.) Ömer b. Abdu'l-Aziz'in yanına geldi ve ona ey Ömer, üç şey kimde bulunursa, imanını tamamlamış olur. Ömer ona, ey Ehl-i Beyt-i Nübüvvet ve Maden-i Risalet, dedi ve iki dizi üzerine oturdu. Hasan şöyle dedi:

Bunlardan biri, bir şeye razı olduğu zaman, rızası onu batıla sokmayan kimsedir. İkincisi, kızdığı zaman kızgınlığı onu haktan çıkarmayan kimsedir. Üçüncüsü, güçlü olduğu zaman kendine ait olmayan şeyi almayan kimsedir.

Ömer b. Abdu'l-Aziz halife olduğu zaman her taraftan ona heyetler geldi. Hicaz'dan gelen heyet içinde önce bir çocuk söze başladı - yaşı küçüktü- Ömer ona: Senden daha büyükleri konuşsun, dedi.

- Çocuk – Allah Mü'minlerin Emirini ıslah etsin. İnsan iki küçük şeyi ile insandır. Onlardan biri kalbi, diğeri de lisanıdır. Eğer Allah kuluna konuşan bir lisan ve anlayan bir kalp verirse, o konuşmaya müstahak olur. Onun konuşmasını dinleyen, onun üstünlüğünü bilir. Ey Mü'minlerin Emiri, eğer iş, yaş ile olsaydı, senin bu meclisinde halifelige senden daha layık olan kimse bulunurdu. (Ömer b. Abdu'l-Aziz'in de yaşı küçüktü.)

- Ömer – Doğru söyledin, ne konuşmak istiyorsan konuş.

- Çocuk – Allah halifeyi ıslah etsin, biz tebrik etmek için gelen bir heyetiz, kötülük etmek için gelen bir topluluk değiliz. Biz sana, Allah'ın bir lufu olarak seni bize vermesinden dolayı geldik. Ne bir şey istemek için, ne de

korkudan emin olmak gibi bir şey, bizi buraya getirmedi. Rağbete gelince, biz sana memleketimizden geldik. Korku ise, yapmış olduğun adaletle biz senin zulmünden eminiz.

- Ömer – Bana nasihat et ey çocuk, dedi.
 Çocuk – Allah Mü'minlerin Emirini ıslah etsin. İnsanlardan bazısını Allah'ın musamahası, uzun hayelleri ve insanların övgüsü onların ayaklarını kaydırды. Dolayısıyla onları Cehennem'e düşürdü. Sakın Allah'ın hilmi, uzun hayallerin ve insanların aşırı övgüsü seni aldatmasın. Yoksa senin de ayağın kayar, o topluluğa katılırsın. Allah seni onlardan etmesin ve bu milletin salihlerine ilhak eylesin, dedi. Sonra sustu. Ömer, çocuğa yaşını sordu. O, on bir yaşındaydı. Daha sonra onun kim olduğunu sordu.

O, Hüseyin b. Ali b. Ebi Talip'in çocuklarından biri idi. O zaman Ömer, onun yanında şu şiiri okudu:

Bil ki insan alim olarak doğmaz.

İlim sahibi, cahil gibi değildir.

Milletin büyüğü, eğer ilim sahibi değilse küçüktür.

Her ne kadar onun etrafında toplansalar bile.

Bunun bir benzeri de İtabî için söylenmiştir. İtabî giyimine pek önem vermezdi. Ona, niçin iyi giyinmiyorsun, denildiğinde o şöyle cevap verirdi: İnsanı terbiyesi ve ahlaki yüceltir, giyim ve kuşamı değil. Şekil ve görünüşün kendini yükselttiğini zanneden kişiyi, Allah kınamaktadır. Hayır, vallahi insanı iki küçük şey, yani lisan ve kalbi şereflendirir. İki büyük şey, yani azmi ve aklı ise onu yükseltir.

Hasan-ı Basri, Ömer b. Abdu'l-Aziz'e şunu yazdı: Şimdi, senin için Nuh Ömrü, Süleyman mülkü, İbrahim imanı ve Lokman hikmeti olsa, senin önünde ölüm korkusu ve ölümün arasında iki yurt vardır. Bunlardan biri sana isabet etmezse, diğeri isabet eder.

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî Ömer b. Abdu'l-Aziz'in yanına geldi. O çok müteessir ve üzgün idi. Muhammed b. Ka'b'a, bana nasihat et, dedi. O, Ey Mü'minlerin Emiri, Allah halkından hiç kimseyi senden üstün yapmadı. Bunun için halkından hiç kimsenin senden daha itaatkâr olmasına razı olma. İnsanları üç sınıfa ayırır, büyüklerini baba, ortancalarını kardeş ve küçüklerini de evladın yerinde say. Babana yenilik yap, kardeşine yardım et ve çocuğuna da merhametli davran. İyi bil ki halife olarak ölenlerin ilki sensin.

Ömer b. Abdu'l-Aziz'in kendinden önceki halifeler yanında hak sözü söylemedeki cesareti çok büyüktü. Velid b. Abdu'l-Melik, Süleyman'ı azletmek istediğinde Ömer, Abdu'l-Melik'e: "Ey Mü'minlerin

Emiri, biz ikinize bir celsede biat ettik, nasıl olur da onu azleder seni bırakırız.”

Ömer b. Abdu'l-Aziz, Süleyman b. Abdu'l-Melik'e geldi. Abdu'l-Melik'in Veliht olan oğlu Eyyub da orada idi. Abdu'l-Melik'ten sonra halife o olacaktı. O esnada bir takım insan, halifelerin bazı kadınlarından miras istemek üzere oraya geldi. Süleyman, kadınların gayri menkullerde mirasçı olacağını zannetmiyorum, dedi.

Ömer b. Abdu'l-Aziz ona; Sübhanallah, Allah'ın kitabı nerede? Abdu'l-Melik, ey çocuk git, Abdulmelik b. Mervan'ın bu konuda yazılmış defterini bana getir, dedi. Ömer, sanki beni mushaf getirmeye gönderiyorsun? deyince orada bulunan Eyyub, vallahi Mü'minlerin emirinin yanında böyle konuşan bir kimse başının gövdesinden ayrılmasından başka bir şey hissetmez, dedi.

Ömer, halifelik sana ve senin gibilere verilirse, onların başına bu korktuğundan daha fazlası gelmez. Süleyman Eyyub'a: Sen sus, Ebu Hafs'a mı bunu söylüyorsun? deyince Ömer, Allah'a andolsun eğer Mü'minlerin Emiri bu durumu bilmeseydi, biz buna sabretmezdik.

Ömer b. Abdulaziz'in sözlerinden biri de, yalanın sahibini lekelediğini öğrendiğim günden beri yalan söylemedim, demesidir.

Harun Reşid Hacca gittiğinde Malik b. Enes (r.a.)'ya içinde beşyüz dinar bulunan bir kese gönderdi. Hac vazifesini tamamlayıp Medine'ye gelince, Malik b. Enes'e şu haberi gönderdi: Mü'minlerin Emiri, kendisiyle birlikte Bağdat'a gelmesini istiyor. Malik b. Enes bu haberi getiren şahsa: Ona söyle, gönderdiği kese ağzı mühürlü olarak duruyor ve Hz. Peygamber (s.a.v.): **“Medine onlar için daha hayırlıdır, eğer bilmiş olsalardı.”** diye buyurmuşlardır.

Muhammed b. Sabih b. Semmâk el-Bağdadî el-Vaiz, Harun Reşid'e geldi ve ona, Ey Mü'minlerin Emiri, senin şerefının en üstün yönü, mütevazi olmandır, dedi. Harun, ne güzel söyledin. Muhammed b. Sabih, Ey Mü'minlerin Emiri, eğer bir kimseye Allah yaratılışında güzellik verir, şerefli bir mevki nasip eder ve ona bol ihsanda bulunur, o da o güzellikle iffetini korur, malında adalet eder ve yaşantısında mütevazi olursa, Allah katında O'nun samimi kullarından sayılır. Bunun üzerine Harun, bir kalem-kâğıt istedi ve onu kendi eliyle yazdı.

Sahibu'l-Hulye, İbni Semmâk'ın Harun Reşid'le birlikte buna benzer başka bir hikâyesini şöyle nakletmektedir: Harun, İbni Semmâk'a haber gönderdi, o da geldi. Yanında Yahya b. Halid el-Bermekî de vardı. Yahya, İbni Semmâk'a: Mü'minlerin Emiri seni, olgunluğundan, Yüce Allah'a çok zikrettiğinden ve herkese duâ ettiğinden dolayı buraya çağırıldı.

İbni Semmâk, bizim olgunluk haberimizin Mü'minlerin Emirine ulaşmasına gelince, bu, Allah'ın günahlarımızı örtmesi sebebiyledir. Eğer insanlar bizim günahlarımızdan birini bilmiş olsalardı, bize kalben sevgi beslemez ve bizi dilleriyle övmezlerdi. Günahlarımızın örtülmesiyle meş-

hur olmaktan ve insanların bizi övmesiyle gurura kapılmaktan korkarım. Yine bunlarla ve şükürü az yapmakla helâk olmaktan korkarım. Harun, tekrar kalem-kâğıt istedi ve bunları da yazdı.

Kendi zamanında ibadet edenlerin efendisi sayılan Muhammed b. Vâsi', Basra Valisi Bilal b. Ebi Bürde'nin yanına geldi. Elbisesi ancak bacıklarının yarısını örtüyordu. Bilal ona: Nedir bu şöhrat ey İbni Vâsi?

İbni Vâsi', siz bizi meşhur ettiniz. Öncekilerin elbisesi böyle idi. Siz eteklerinizi uzattınız, o zaman sünnet aramızda bidat ve şöhrat oldu. Ben Mısır Kralı el-Efdal b. Emiri'l-Cuyuş'a vardığımda, Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun dedim. O verdiğim selama güzel bir karşılık verdi ve bana büyük ikramda bulundu. Onun meclisine girmemi ve orada oturmamı istedi. Ben ona: Ey Kral, Allah Taalâ seni yüksek bir yere ve şerefli bir makama getirdi. Sana mülkünden mülk verdi ve seni hükmünde ortak yaptı. Hiç kimsenin emrini, senin emrinden üstün olmasına razı olmadı. O halde sen de hiç kimsenin senden daha çok şükretmesine razı olma. Yüce Allah senin ahiretini bu dünyadaki itaatına bağlı kıldı. Senden itaatkâr bir kimse olmasın. Allah Taala kullarına şükretmeği emretti. Şükür lisanla değil, ancak iş ve ihsanlardır. Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: **"Ey Davud ailesi şükredin"** (Sebe', 34/13).

İyi bil ki, bu mülk senden öncekilerin ölmesiyle sana geçti. Senin elinden de ancak sana geçtiği gibi çıkacaktır. Bu ümmet hakkında sana yüklemiş olduğu görevde Allah'tan kork. Yüce Allah, bir çekirdek, ince bir zar ve zerre kadar şeylerden sana hesap soracaktır. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Rabbin hakkı için biz onların hepsine mutlaka yaptıkları şeylerden soracağız."** (Hicr, 15/92-93) Yine Yüce Allah: **"Bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa onu getiririz. Hesap görmekte biz yeteriz."** (Enbiya, 21/47).

Ey hükümdar şunu bil ki, Yüce Allah Süleyman b. Davûd (a.s.)'a dünya mülkünü bütünüyle verdi. İnsan, cin, şeytan, kuş, vahşi ve ehil bütün hayvanları onun emrine itaatkâr kıldı. Ruzgârı ona boyun eğdirdi. Rüzgâr onun emriyle istediği yere yumuşakça akıp gidiyordu. Bütün bunların hesabını da ondan kaldırdı. Aynı zamanda ona şöyle dedi: **"Bu bizim ihsanımız sınırsızdır artık dilediğine ver veya verme."** (Sâd, 38/39).

Allah'a yemin ederim ki, o bunları senin saydığım gibi nimet ve senin hesap ettiğin gibi şeref saymadı. Aksine, o bütün bunları Allah'ın kendisini denemek ve imtihan etmek için verdiğinden korkmaktadır. Bu konuda da: **"Bu Rabbinin lutfundandır. Şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim, diye beni imtihan etmek istiyor"** demiştir. (Neml, 27/40).

Sen perdeleri aç, geçişleri koylaştır, mazluma yardım et ki, Allah da sana üstlendiğin görevde yardım etsin ve seni darda kalanların barınağı, korkanların güvencesi eylesin (*).

* Bkz. Ali Mahfuz, Hidayetü'l-Mürşidin, s.358-362.